

Пшенічко С.О.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач кафедри кримінального процесу*

ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ ТА ВИРІШЕННЯ СКАРГ СЛІДЧИМ СУДДЕЮ (ЗА ПРОЕКТОМ КПК УКРАЇНИ № 9700)

Проект нового КПК України №9700, на відміну від діючого КПК, вперше закріпив єдиний порядок розгляду усіх скарг слідчим суддею у досудовому провадженні. Слід зазначити, що подібний підхід використано у КПК РФ (ст. 125) та Модельному КПК для держав-учасниць СНД (ст. 331).

Ст. 306 Проекту КПК передбачає, що скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора розглядаються слідчим суддею місцевого суду згідно з правилами судового розгляду, передбаченими статтями 318 - 380 цього Кодексу, з урахуванням положень Глави 26. Скарги на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування розглядаються не пізніше 72 годин з моменту надходження відповідної скарги, крім скарг на рішення про закриття кримінального провадження, які розглядаються не пізніше п'яти днів з моменту надходження скарги. Розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування здійснюється за обов'язкової участі особи, яка подала скаргу, чи її захисника, представника та слідчого чи прокурора, рішення, дії чи бездіяльність яких оскаржується. Відсутність слідчого чи прокурора не є перешкодою для розгляду скарги. Певні зауваження викликає формулювання про те, що «скарги розглядаються слідчим суддею місцевого суду згідно з правилами судового розгляду». Але виникає питання: чи всі правила судового розгляду можна застосувати при розгляді скарг у досудовому провадженні? Як видається, ні: це, зокрема, стосується таких правил, як обрання, скасування або зміна запобіжного заходу в суді; проведення експертизи за ухвалою суду; застосування заходів забезпечення кримінального провадження та проведення слідчих (розшукових) дій під час судового провадження; зупинення судового провадження; межі судового розгляду; визначення обсягу доказів, що підлягають дослідженню, та порядку їх дослідження; допити у судовому засіданні; пред'явлення для впізнання; дослідження речових доказів; дослідження звуко- і відеозаписів; консультації та роз'яснення спеціаліста; огляд на місці; останнє слово обвинуваченого; питання, що вирішуються судом при ухваленні вироку; зміст вироку; звільнення обвинуваченого з-під варті; заходи піклування про неповнолітніх, непрацездатних і збереження майна обвинуваченого. Таким чином, спірним є використання подібного формулювання у тексті Проекту КПК, оскільки не всі правила судового розгляду можуть бути застосовані до розгляду скарги слідчим суддею.

В.В. Іванов зробив висновок, що КПК РФ визнає діяльність суду у досудовому провадженні правосуддям, у зв'язку з чим запропонував статтю 125 КПК РФ доповнити наступним положенням: «Провадження по скаргі на рішення та дії (бездіяльність) дізна- вача, слідчого, прокурора здійснюється у порядку, встановленому главами 35-39 цього Кодексу, із винятками, передбаченими цією статтею» (Іванов В.В. Проблемы судебного обжалования потерпевшими действий и решений органов уголовного преследования, препятствующих реализации права на доступ к правосудию // Правовая политика и правовая жизнь. - 2004. -

№3. - С. 72.). Як уявляється, це формулювання, яке містить ідею, на наш погляд, аналогічну ч. 1 ст. 306 Проекту КПК, чіткіше визначає відсылні норми, адже посилається не просто на правила судового розгляду, а на порядок цього розгляду, який визначає етапи, відповідно, розгляду скарг, та порядок провадження процесуальних дій у межах цих етапів.

Слід повністю погодитися і з О.Г Шило, що окреме судово-контрольне провадження являє собою різновид судового розгляду, який, маючи суттєву специфіку, обумовлено предметом розгляду, структурно не відрізняється від судового розгляду кримінальної справи, а тому й може бути поділений на певні частини (етапи). До таких частин судового розгляду скарги слід віднести: 1) відкриття судово-контрольного провадження і здійснення підготовчих дій до судового розгляду скарги; 2) підготовчу частину судового розгляду скарги; 3) судові слідування; 4) судові дебати; 5) винесення судом постанови за результатами судового розгляду скарги (Шило О.Г Теоретико-прикладні основи реалізації конституційного права людини і громадянина на судовий захист у досудовому провадженні в кримінальному процесі України / Шило О.Г. - Х.: Право, 2011. - С.308). Тобто, як видно із наведених наукових позицій, судовий розгляд скарг співвідноситься із загальним судовим розглядом саме у аспекті його структури та порядку, а не правил у цілому.

Слід зазначити, що у КПК РФ закріплено наступну процедуру судового розгляду скарг: на початку судового засідання суддя оголошує, яка скарга підлягає розгляду, надається особам, які з'явилися у судові засідання, роз'яснює їх права та обов'язки. Потім заявник, якщо він бере участь у судовому засіданні, обґрунтовує скаргу, після чого заслуховуються інші особи, які з'явилися у судові засідання. Заявнику надається можливість виступити із реплікою. За результатами розгляду скарги суддя виносить постанову. Однак, не дивлячись на таке відносно фрагментарне нормативне регулювання цієї процедури, Пленум ВС РФ поширювально витлумачив ці положення, указавши, що «виходячи із загальних положень кримінально-процесуального законодавства розгляд скарг у порядку ст. 125 КПК РФ здійснюється у формі здійснення правосуддя за правилами змагального процесу» (Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации №1 «О практике рассмотрения судами жалоб в порядке статьи 125 Уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации» от 10 февраля 2009 г.).

Саме тому, урахуовуючи доктринальні пропозиції та іноземний досвід регламентації судово-контрольного провадження із розгляду та вирішення скарг, ч. 1 ст. 306 проекту КПК України слід викласти у наступній редакції: «скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора розглядаються слідчим суддею місцевого суду *із дотриманням порядку, передбаченими статтями 342 - 376 цього Кодексу, з урахуванням положень Глави 26*».